

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 9, 2020 | 24.09.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.9.1](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.9.1)

УДК 338.1: 339.997

*Н. В. Резнікова,
д. е. н., професор,
професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин,
Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID ID: 0000-0003-2570-869X*

*О. А. Іващенко,
к. е. н., доцент,
завідувач кафедри економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
Національна академія статистики, обліку і аудиту
ORCID ID: 0000-0002-8490-778X*

*Н. В. Курбала,
к. е. н., доцент, доцент кафедри маркетингу та міжнародного менеджменту,
Дніпровський університет імені Олеса Гончара
ORCID ID: 0000-0003-4717-4510*

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИОКРЕМЛЕННЯ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН: ФІНАНСОВИЙ, ІНДУСТРІАЛЬНИЙ, ЦИФРОВИЙ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ ВИМІРИ РОЗВИТКУ

*N. Reznikova
Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of World Economy and International Economic Relations of Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv*

*O. Ivashchenko
PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Economics and Management of Foreign Economic Activities, National Academy of Statistics, Accounting and Audit*

*N. Kurbala
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing and International Management, Oles Honchar Dnipro National University*

A RETROSPECTIVE ANALYSIS OF ALTERNATIVE APPROACHES TO GROUPING OF DEVELOPED COUNTRIES: FINANCIAL, INDUSTRIAL, DIGITAL AND INNOVATIVE DIMENSIONS OF DEVELOPMENT

В статті проведено ретроспективний аналіз альтернативних підходів до виокремлення розвинених країн з метою актуалізації важливості фінансового, індустріального, цифрового та інноваційного вимірів їхнього розвитку. Зазначено, що ідея класифікувати країни за своїм економічним становищем почалася під час холодної війни з підходу «Схід-Захід», а термін «Третій світ» увійшов до вжитку в другій половині ХХ ст. Проаналізовано підхід «Північ – Південь» як приклад соціально-економічного і політичного поділу країн світу, популяризованого наприкінці ХХ ст. та на початку ХХІ століття, за яким обидві групи визначаються з точки зору різного рівня багатства, економічного розвитку, нерівності доходів, демократії, політичної та економічної свободи, визначених показниками свободи.

Відзначено, що в економічній літературі виокремлюється сім підходів до ідентифікації розвинених країн (рівень валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення; переважання третинних і четвертинних секторів економіки над першими двома; рівень індустріального розвитку; рівень розвитку окремих галузей; ступінь розвитку соціальної сфери держави; рівень і якість життя населення; економічна ефективність, яка характеризується якістю, станом і рівнем використання основного та оборотного капіталу країни, трудових ресурсів). Виокремлено параметри кластеризації країн з конкретизацією індексів, які її відображають. Наведено перелік країн, що набули статус «розвинена країна» за класифікаційними підходами різних інститутів. Продемонстрована контрверсійність використання критерію «розвинена країна». Виокремлено особливості класифікації країн світу кредитно-рейтинговими агентствами. Наголошено існування розбіжностей в інтерпретації ступеня розвиненості країн за критерієм розвиненості ринків. Акцентовано увагу на існуючих критеріях оцінки рівня розвитку країн, які потрапляють в сферу прискіпливої уваги інвестиційних інвесторів, зокрема діапазон факторів, що відображають макроекономічні умови, політичну стабільність, правові аспекти, а також умови функціонування фінансових ринків. Виявлено, що матриця якості ринку дозволяє переглядати той чи інший рейтинг країні в динаміці, і в рамках консультаційних процедур змінювати рішення про статус країни так само, що свідчить про нестатичний характер класифікації.

Глобальний цифровий розрив охарактеризовано як такий, що відповідає поділу «Північ – Південь». У список індикаторів, обраних для класифікації країн та взятих з аналітичної бази даних Світового банку WITS (World Integrated TradeSolution), віднесено одинадцять позицій. Виокремлено індикатори інноваційності економік (витрати на НДДКР, виробничі потужності та концентрація високотехнологічних компаній). Поаналзовано Всесвітній рейтинг цифрової конкурентоспроможності "IMD World Digital Competitiveness Ranking", який вимірює спроможність та готовність 63 економік запровадити цифрові технології як ключовий рушій для економічних перетворень у бізнесі, уряді та загалом у суспільстві. Наведено рейтинг цифровізації економік розвинених країн-членів ОЕСР за Digital Country Index. Наведено перелік окремих міжнародних композитних індексів, що характеризують рівень розвитку світового інформаційного суспільства та його складових за міжнародними рейтингами.

The article contains a retrospective analysis of alternative approaches to grouping of developed countries, in order to stress the importance of financial, industrial, digital and innovative dimensions of their development. It is argued that the idea of classifying the countries by economic performance was born in times of cold war from "East-West" perspective, and the term "Third World" was introduced in the second half of 20 century. "North-South" perspective is analyzed as an example of socio-economic and political breaking of countries, hailed at the end of 20 century and the beginning of 21 century, by which both groups are determined from the point of view of their wealth, economic development, income inequality, democracy, political and economic freedom, measured by indicators of freedom.

It is revealed that seven approaches are used in the economic literature to identify developed countries (per capita GDP; prevalence of tertiary sectors of the economy over the first two sectors; the industrial development; the development of selected industries; the development of public social welfare sector; life standards and quality; economic effectiveness characterized by quality, scopes and utilization of fixed and circulated assets in the domestic economy; scopes and utilization of the domestic workforce). The parameters of clustering the countries are determined with specifying clustering indexes. A nomenclature of countries that have gained the status of "developed country" by classification approaches of various institutes is given. The controversies faced when using the criterion "developed country" are demonstrated. The specificities of the classification of countries by credit & rating agencies are outlined. The existence of controversies in the interpretation of the countries' development status by the market development criteria is emphasized. A detailed account

of the existing criteria for the performance assessment of counties that may be subject to close interest of investors, in particular the range of factors reflecting macroeconomic conditions, political stability, legal aspects, and operating conditions of financial markets, is given. It is revealed that the matrix of market quality allows one to revise any type of county rating over time, and to change the decision on the country status as part of consultative procedures, which gives evidence of the non-static nature of the classification.

The global digital divide is referred to as the one complying with “North-South” division. A nomenclature of indicators selected for the classification of countries extracted from the analytical WB database WITS (World Integrated Trade Solution) included eleven items. The indicators of economic innovativeness (R&D expenditure, production capacities and concentration of high tech companies) are highlighted. “IMD World Digital Competitiveness Ranking” is analyzed, which measures the capacity and the preparedness of 63 economies for introducing digital technologies as the core driver of economic transformations in business, government and broader community. The rating of economy digitalization in ORCD member countries by Digital Country Index is given. A nomenclature of selected international composite indices portraying the development of global information society and its components by international ratings is given.

Ключові слова: *розвинена країна, передова економіка, цифровий розвиток, інноваційний розвиток, фінансовий розвиток.*

Keywords: *developed country, advanced economy, digital development, innovative development, financial development.*

Постановка проблеми. Підхід «Північ – Південь» - це соціально-економічний і політичний поділ країн світу, популяризований наприкінці ХХ ст. та на початку ХХІ століття. Як правило, визначення «Глобальної Півночі» включає країни G8, США, Канаду, Великобританію, усі країни-члени Європейського Союзу, Ізраїль, Японію, Сінгапур, Південну Корею, а також Австралію та Нову Зеландію, а також чотири з п'яти постійних членів Ради Безпеки ООН, крім Китаю. «Глобальний Південь» складається з Африки, Латинської Америки та Азії, що розвивається, включаючи Близький Схід, в тому числі Бразилію, Індію та Китай, які поряд з Індонезією є найбільшими «південними» країнами. «Північ» здебільшого вживається як синонім «Заходу» та/або «Першого світу», тоді як «Південь» значною мірою відповідає поняттю «Третій світ» та/або «Схід».

Обидві групи часто визначаються з точки зору різного рівня багатства, економічного розвитку, нерівності доходів, демократії, політичної та економічної свободи, визначених показниками свободи. Країни Півночі, згідно цього підходу, заможніші, менш нерівні і вважаються більш демократичними, а також розвиненими країнами, які експортують високотехнологічну продукцію. Країни Півдня, як правило, менш розвинені країни, що розвиваються, з демократіями, що лише становляться, сильно залежні від сировинного експорту (як наслідок колоніального періоду). Тим не менш, розрив між Північчю та Півднем часто оскаржується і вважається, що він стає все більш несумісним із реальністю. В економічному плані станом на початок ХХІ ст. Північ - з однією чвертю світового населення - контролює чотири п'яті частини доходу, отриманого в будь-якій точці світу. 90% обробної промисловості належать і розташовані на Півночі. І навпаки, Південь — три чверті світового населення — має доступ до однієї п'ятої світового доходу. Коли країни будуть економічно розвинені, вони можуть стати частиною «Півночі», незалежно від географічного розташування; аналогічно, будь-які країни, які не мають статусу «розвиненої», фактично вважаються частиною «Півдня». Ідея класифікувати країни за своїм економічним становищем почалася під час холодної війни з класифікації «Схід-Захід». Термін «Третій світ» увійшов до вжитку в другій половині ХХ ст. з моменту публікації статті Альфреда Сові «Trois Mondes, Une Planète» (1952 р.) [1]. Ранні визначення країн «Третього світу» підкреслювали їхнє виключення із конфлікту «Схід-Захід» під час холодної війни, а також колишній колоніальний статус та бідність країн, які входили до складу даної категорії. Були здійснені зусилля щодо мобілізації «Третього світу» як самостійного політичного утворення. Конференція Бандунга (1955 р.) ознаменувала зустріч на офіційному рівні держав «третього світу», на якій пропагувалася альтернатива узгодження або зі східним, або із західним блоками. Після цього в 1961 р. був організований перший «Саміт неприєднання». Сучасний підхід, який розділяє світову економіку на «ядро» та «периферію», був розроблений і зафіксувався у проекті політичної реформи, яка ставила за мету змістити усталений підхід «Північ/Південь» з міжнародного політичного лексикону. У 1973 р. на «Саміті неприєднаних» в Алжирі було анонсовано рух «Нового міжнародного економічного порядку». У 1973 р. нафтове ембарго, ініційоване країнами ОПЕК, спричинило десятилітнє зростання світових цін на нафту, що сприяло світовій рецесії і призвело до того, що промислово розвинені

країни посилювали економічну протекціоністську політику та надавали меншу допомогу менш розвиненим країнам Півдня. Нестабільність додавали західні банки, які надавали значні позики країнам «Третього світу», більшість з яких не змогли повернути свій борг, що призвело до того, що МВФ розширював подальші позики їм виключно за умови проведення певних лібералізаційних реформ. Ця політика, яка стала називатися структурною перебудовою та була інституціоналізована Міжнародними фінансовими організаціями (МФО) та урядами Заходу, являла собою відрив від кейнсіанського підходу до іноземної допомоги, який був стандартним з кінця Другої світової війни. Після закінчення холодної війни та розпаду Радянського Союзу деякі країни «Другого світу» приєдналися до «Першого світу», а інші приєдналися до «Третього».

Нагальною стала нова і простіша класифікація, хоча вживання термінів «Північ» та «Південь» набуло більшого поширення з новими конотаціями. Відтак класифікація країни як частини «Півночі» передбачає сам факт фіксування її не приналежності до «Півдня», який: не має передових технологій; є політично нестабільним; його економіка низькодиверсифікована; валютна виручка залежить від експорту сировинних товарів на Північ, а також від коливань цін. Нерозвиненість Півдня та високий рівень розвитку Півночі поглиблюють нерівність між ними і залишають Південь джерелом сировини для розвинених країн. Північ відтак стає синонімом економічного розвитку та індустріалізації, тоді як Південь уособлює раніше колонізовані країни, які потребують підтримки у формі програм міжнародної допомоги. Економічний розвиток — це міра прогресу в конкретній економіці, який включає в себе прогрес в галузі технологій, переходу від економіки, заснованої в основному на сільському господарстві, до економіки, що базується на промисловості та покращення рівня життя. Інші фактори, що входять до концептуалізації того, що таке розвинена країна, - це тривалість життя та рівень освіти, бідність та зайнятість у цій країні. Крім того, в дослідженні «Регіоналізм на Півночі та Півдні: державні стратегії та глобалізація» Жан Гругель зазначає: «...трьома факторами, що керують економічним розвитком держав Глобального Півдня, є «елітна поведінка» всередині національних держав і між ними, інтеграція та співпраця в межах «географічних» районів та отримане становище держав та регіонів у політичній економічній ієрархії». Точність поділу «Північ – Південь» була оскаржена з кількох причин. По-перше, відмінності в політичному, економічному та демографічному складі країн, як правило, ускладнюють ідею монолітного Півдня. Глобалізація також поставила під сумнів уявлення про два окремі економічні блоки країн. Після процесу лібералізації Китаю, розпочатого в 1978 р., зростаюча регіональна співпраця між національними економіками Азії призвела до посилення децентралізації Півночі як основної економічної сили. Глобалізація значною мірою деформувала розрив за віссю «Північ – Південь» як теоретичне підґрунтя зусиль з розвитку міжнародних інституцій, таких як МВФ, Світовий банк, СОТ та різних асоційованих з Організацією Об'єднаних Націй організацій, хоча ці групи різняться своїм сприйняттям взаємозв'язку між глобалізацією та нерівністю всередині країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ю. Хватов, поставивши перед собою за мету встановити особливості класифікації країн, що розвиваються, розглянув основні принципи, якими керується Організація Об'єднаних Націй для виділення в особливі групи країн, які потребують особливої уваги з боку міжнародного співтовариства до проблем їх сталого і динамічного розвитку. Ним було виявлено специфіку підходу Світової організації торгівлі до визначення країн, що мають преференційний доступ до ринків розвинених держав і диференційований режим виконання взятих на себе зобов'язань в рамках СОТ. Серед іншого, український вчений запропонував розділити всі країни, що розвиваються на: країни з відносно розвиненими фінансовими ринками і високим рівнем доходів; країни зі слаборозвиненими фінансовими ринками і середнім рівнем доходу і найменш розвинені країни з низьким рівнем доходу. Такий підхід є новаторським та таким, що враховує фактори економічного розвитку на сучасному етапі розвитку системи міжнародних економічних відносин [2]. За переконанням Б. Маркова, класифікація залежить від взаємодії країн, їх співробітництва, виокремлення у групи чи підгрупи, доступності статистичних даних, членства в певних міжнародних організаціях [3]. М. Рубцова при визначенні критеріальних ознак розвиненості спиралась на розгляд суміжних категорій «конкурентоспроможність», «економічний ріст», «глобальні проблеми розвитку» [4-11]. О. Осауленко, О. Яценко, Д. Русак, вдаючись до характеристик розвинених країн, апелюють до понять «сталий розвиток» та «продуктивність нації» [12]. М. Відякіна, моделюючи процес координації міжнародної економічної політики, класифікувала країни за їхнім потенціалом до реалізації інтенцій економічного розвитку та ступенем монетарного суверенітету [13].

Постановка завдання. Мета статті полягає у проведенні ретроспективного аналізу альтернативних підходів до виокремлення розвинених країн з метою актуалізації важливості фінансового, індустріального, цифрового та інноваційного вимірів їхнього розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економічній літературі виокремлюється сім підходів до ідентифікації розвинених країн. Першим критерієм розподілу країн за ступенем розвиненості є рівень валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення. Другим критерієм можна назвати переважання третинних і четвертинних секторів економіки над першими двома. Третинний сектор економіки відоміший як сектор (або сфера) послуг, а четвертинний сектор включає такі послуги, як інформаційний обмін, інформаційні технології, консультації, освіта, наукові дослідження і розробки, фінансове планування і інші послуги, засновані на знаннях. Третій критерій – рівень промислового розвитку (див. Табл.1).

Таблиця 1
Країни з розвинуеною промисловістю за підходом ЮНІДО

Австралія	Ізраїль	Монако	Спеціальний адміністративний район Гонконг, Китай
Австрія	Ірландія	Нідерланди	Спеціальний адміністративний район Макао, Китай
Андорра	Ісландія	Німеччина	Сполучені Штати Америки
Аруба	Іспанія	Нова Зеландія	Тайвань (Китай)
Бахрейн	Італія	Нова Каледонія	Угорщина
Бельгія	Кайманові острови	Норвегія	Фінляндія
Бермуди	Канада	Об'єднані Арабські Емірати	Франція
Британські	Катар	Португалія	Французька Гвіана
Великобританія	Кувейт	Пуерто-Ріко	Французька Полінезія
Віргінські острови	Кюрасао	Республіка Корея	Чехія
Віргінські острови, США	Литва	Російська Федерація	Швейцарія
Гренландія	Ліхтенштейн	Сан-Марино	Швеція
Гуам	Люксембург	Сінгапур	Японія
Данія	Малайзія	Словаччина	
Естонія	Мальта	Словенія	

Джерело: [14]

Четвертим критерієм є виробництво основних видів продукції на душу населення (рівень розвитку окремих галузей). На основі аналізу структури галузей промисловості можна визначити, яке місце в економіці країни займають галузі, що забезпечують науково-технічний прогрес. П'ятий критерій - ступінь розвитку соціальної сфери держави. Цей критерій відбився в індексі людського розвитку (ЛІР), який визначається з урахуванням національного доходу, очікуваної тривалості життя в країні і рівня освіти.

Шостим критерієм є рівень і якість життя населення. Рівень життя населення країни характеризується структурою ВВП за напрямками використання. Особливо важливим є аналіз структури приватного кінцевого споживання (особистих споживчих витрат). Велика частка споживання товарів тривалого користування і послуг говорить про більш високий рівень життя населення і, отже, більш високий рівень економічного розвитку країни. Також сюди можна віднести розмір «споживчого кошика» і «прожиткового мінімуму», а також мінімальний і середній розмір оплати праці. Сьомим критерієм можна назвати економічну ефективність, яка характеризується якістю, станом і рівнем використання основного та оборотного капіталу країни, трудових ресурсів. Економічна ефективність оцінюється за допомогою показників продуктивності праці (в цілому по економіці, а також по окремих галузях), капіталоємністю одиниці ВВП, фондівіддачею одиниці основних засобів, матеріаломісткістю одиниці ВВП. Одна з головних особливостей розвинених країн — відносно рівномірний розподіл доходів, а також порівняно рівномірний розвиток території. Для них властива соціальна орієнтованість економіки, зокрема підтримка малозабезпечених верств населення (пенсіонерів, студентів, інвалідів і т. п.). Параметри кластеризації країн можуть бути узагальнено в Табл.2.

Таблиця 2.
Параметри кластеризації країн

Показник	Тип показника	Опис
GCI	Якість економічного розвитку	Індекс глобальної конкурентоспроможності
GII		Глобальний індекс інновацій
IOG		Індекс рівня глобалізації
HDI	Соціальний розвиток	Індекс людського розвитку
LQI		Індекс якості життя
CPI		Індекс соціального прогресу
EFI	Інституційний розвиток	Індекс економічної свободи
RLI		Індекс верховенства закону
WGI		Індекс ефективності робочої сили
HPI	«Щастя дорожче за гроші»	Міжнародний індекс щастя
GDP PPP Pop	ВВП на душу населення в цінах 2011 р. за ПКС	
GDP Growht	Середньорічний темп приросту ВВП за період 2011-2014 рр.	
Rents PPP Pop	Нафтогазова рента на душу населення в цінах за ПКС	
O&G Prod Pop	Виробництво нафти та газу на душу населення	
O&G Res Pop	Доведені запаси нафти й газу на душу населення	
O&G Rents % GDP	Частка нафтогазової ренти у ВВП (%)	
Fuel % Exp	Частка палива у вартості товарного експорту (%)	
Rent% Budg	Відношення величини нафтогазової ренти в сумі бюджетних доходів (%)	

Джерело: укладено авторами

Великі капіталовкладення в науку (2-4% ВВП) і впровадження її досягнень у виробництво визначають високий інтелектуальний рівень праці. Гуманізація економіки розвинених країн означає високий відсоток витрат на медицину, освіту, культуру. Істотними є і витрати на охорону навколишнього середовища (3-4% ВВП), що підтверджує високий рівень екологізації економіки. Зазвичай, коли мова заходить про найбільш розвинені країни, до них, як правило, відносять країни «Великої сімки», які мають найбільшу економічну й політичну вагу в світі. Наприклад, ВВП за ПКС на душу населення в цій підгрупі не повинен бути менше ніж в 2,5 рази вище середньосвітового значення. Продуктивність праці також не менше ніж в 2,5 рази вище середньосвітової. ІЛР всіх країнах повинен бути вище 0,870. Частка високотехнологічних товарів у структурі експорту найбільш розвинених країн повинна бути більш 9%. Таким чином, виходячи з вищевикладеного, до підгрупи найбільш розвинених країн можна віднести 21 країну: Австрію, Бельгію, Великобританію, Німеччину, Данію, Ірландію, Ісландію, Люксембург, Нідерланди, Норвегію, Фінляндію, Швейцарію, Францію, Швецію, Сінгапур, Гонконг, Тайвань, Японію, Канаду, США, Австралію. Водночас проведений компаративний аналіз класифікаційних підходів провідних інститутів засвідчує відсутність одностайних трактувань статусу окремих країн (див.Табл.3, Табл.4, Табл.5).

Таблиця 3.

Перелік країн, що набули статус «розвинена країна» за класифікаційними підходами різних інститутів

Роки набуття статусу «розвинена країна» за класифікаційними підходами різних інститутів					
Країна	За показником ІЛР ООН	За членством в ОЕСР	За підходом МВФ	За підходом СБ	За показником ПКС
1	2	3	4	5	6
2018					
Литва	3 2005	3 2018	3 2015	3 2012	3 2011
2016					
Латвія	3 2005	3 2016	3 2014	3 2012	3 2013
2011					
Естонія	3 2003	3 2010	3 2011	3 2006	3 2011
2010					
Ізраїль	3 1991	3 2010	3 1945	3 1987	3 2004
Словенія	3 1998	3 2010	3 2007	3 1987	3 2004
2009					
Чехія	3 2001	3 1995	3 2009	3 2006	3 2005
Словаччина	3 2006	3 2000	3 2009	3 2007	3 2007
2005					
Південна Корея	3 1999	3 1996	3 1945	3 2001	3 2005
Португалія	3 2005	3 1961	3 1945	3 1994	3 2004
2002					
Греція	3 2001	3 1961	3 1945	3 1996	3 2002
2001					
Нова Зеландія	3 1990	3 1973	3 1945	3 1987	3 2001
1999					
Іспанія	3 1995	3 1961	3 1945	3 1987	3 1999
1997					
Ірландія	3 1996	3 1961	3 1945	3 1987	3 1997
Фінляндія	3 1994	3 1969	3 1945	3 1987	3 1997
1996					
Ісландія	3 1990	3 1961	3 1945	3 1987	3 1996
Об'єднане Королівство	3 1992	3 1961	3 1945	3 1987	3 1996
1995					
Швеція	3 1990	3 1961	3 1945	3 1987	3 1995
Італія	3 1995	3 1962	3 1945	3 1987	3 1994
1994					
Австралія	3 1990	3 1971	3 1945	3 1987	3 1994
Канада	3 1990	3 1961	3 1945	3 1987	3 1994
Бельгія	3 1990	3 1961	3 1945	3 1987	3 1994
Франція	3 1993	3 1961	3 1945	3 1987	3 1994
1993					
Японія	3 1990	3 1964	3 1945	3 1987	3 1993
1992					
Люксембург	3 1992	3 1961	3 1945	3 1987	3 1985
Австрія	3 1992	3 1961	3 1945	3 1987	3 1992
1991					
Нідерланди	3 1990	3 1961	3 1945	3 1987	3 1991
Німеччина	3 1990	3 1961	3 1945	3 1987	3 1991
Данія	3 1991	3 1961	3 1945	3 1987	3 1991
1989					
США	3 1990	3 1961	3 1945	3 1987	3 1989
1987					
Норвегія	3 1990	3 1961	3 1945	3 1987	3 1985
Швейцарія	3 1990	3 1961	3 1945	3 1987	3 1985

Джерело: укладено за [15-18]

Таблиця 4.

Контроверсійність використання критерію «розвинена країна» за підходами різних інститутів

Країна	За показником ІЛР ООН	За членством в ОЕСР	За підходом МВФ	За підходом СБ	За показником ПКС
1	2	3	4	5	6
Угорщина	Так з 2005	Так з 1996	Ні	Так з 2014	Так з 2010
Чилі	Так з 2007	Так з 2010	Ні	Так з 2012	Так з 2013
Польща	Так з 2003	Так з 1996	Ні	Так з 2009	Так з 2011
Мальта	Так з 2003	Ні	Так з 2008	Так з 2002	Так з 2003
Кіпр	Так з 2001	Ні	Так з 2001	Так з 1988	Так з 1999
Сінгапур	Так з 1999	Ні	Так з 1945	Так з 1987	Так з 1990

Джерело: укладено за [15-18]

Таблиця 5.

Контроверсійність використання критерію «розвинена країна» за підходами різних інститутів: в процесі розгляду (щонайменше дві позиції під питанням)

Країна	За показником ІЛР ООН	За членством в ОЕСР	За підходом МВФ	За підходом СБ	За показником ПКС
1	2	3	4	5	6
Хорватія	Так з 2007	Ні	Ні	Так з 2017	Так з 2015
Уругвай	Так з 2014	Ні	Ні	Так з 2012	Так з 2017
Багамські острови	Так з 2016	Ні	Ні	Так з 1987	Так з 1997
Сейшельські острови	Так з 2015	Ні	Ні	Так з 2014	Так з 2012
Туреччина	Так з 2015	Так з 1961	Ні	Ні	Так з 2014
Кувейт	Так з 2014	Ні	Ні	Так з 1987	Так з 1980
Бахрейн	Так з 2012	Ні	Ні	Так з 2001	Так з 1983
Оман	Так з 2012	Ні	Ні	Так з 2007	Так з 1991
Сан Марино	Немає даних	Ні	Так з 2012	Так з 2000	Так з 1980
Саудівська Аравія	Так з 2010	Ні	Ні	Так з 2004	Так з 1980
ОАЕ	Так з 2004	Ні	Ні	Так з 1987	Так з 1980
Бруней	Так з 1999	Ні	Ні	Так з 1990	Так з 1980
Катар	Так з 1996	Ні	Ні	Так з 1987	Так з 1980

Джерело: укладено за [15-18]

Найбільш відомі й авторитетні агентства на 2020 р. — це MSCI (MSCI Inc., американська фінансова компанія зі штаб-квартирою в Нью-Йорку, яка виступає в якості глобального постачальника акцій, інструментів з фіксованою прибутковістю, фондових індексів хедж-фондів та інструментів аналізу портфеля з декількома активами.), S&P і FTSE Рассел. У своїй роботі вони на постійній основі проводять процедури класифікації країн. За результатами останніх консультацій даних агентств стає очевидним, що агентства практично однаково класифікують перелік країн, що підпадають під поняття «Emerging Markets» (групуючи в даний перелік 23 країни). Водночас, є й розбіжності. Так, FTSE відносить Польщу до «Emerging Markets», в той час як MSCI і S&P до розвинених країн; MSCI відносить Південну Корею до ринків, що розвиваються, в той час як FTSE і S&P до розвинених економік; FTSE надав Кувейту статус того, що розвивається, чого поки що не зробили решта агентств.

Якщо за складовими ринків відмінності не є значними, то за методологією визначення розвиненості ринків агентства розрізняються. Агентство S&P використовує двоетапний процес оцінки країн. На першому етапі серія кількісних показників дозволяє провести початкову класифікацію, яка включається до порядку щорічної консультації з класифікації країн. Фінальне рішення по класифікації, або другий етап процесу оцінки, полягає в комбінації кількісних і консультаційних критеріїв, оцінку яким дають члени комітету за запропонованими класифікаційними ознаками, а також інвестори. Консультаційні критерії дозволяють інкорпорувати думку головних інституційних інвесторів про ту чи іншу країну.

Критерії покривають діапазон факторів, що відображають макроекономічні умови, політичну стабільність, правові аспекти, а також умови функціонування фінансових ринків. Початкові критерії, що дозволяють включити країну до списку розгляду для подальшої класифікації агентства S&P такі: загальна ринкова капіталізація всіх цінних паперів, що пройшли лістинг біржі країни, знаходиться на рівні, що перевищує 2,5 млрд. дол. США; щорічний оборот з цінних паперів, знаходиться на рівні, що перевищує 1 млрд. дол. США, що дозволяє вести мову про істотну ліквідність; показник розвиненості ринку (Market Development

Ratio) становить понад 5%, що дозволяє діагностувати сууттєве покриття ринком капіталу внутрішньої економіки. Даний показник розраховується як відношення загальної ринкової капіталізації всіх цінних паперів до номінального ВВП країни. Наступним етапом є оцінка додаткових вимог, відповідність яким дозволить привласнити країні статус економіки, що розвивається. Якщо три з п'яти вимог виконуються, і ринкова капіталізація складає більше 15 млрд. дол. США, країна підпадає під статус «Emerging Markets». Перелік вимог такий:

1) Режим торгів і проведення операцій на біржі повинен проходити з поставним періодом $T + 3$ або раніше. Своєчасність поставки цінних паперів істотна для інвесторів, тому цей критерій важливий для оцінки ефективності того чи іншого ринку;

2) Відповідність інвестиційному рівню головних рейтингових агентств суверенного боргу країни. Здатність країни оперувати боргом безпосередньо залежить від фінансової ситуації. Рейтинг країни повинен бути на рівні BB + або вище за шкалою S&P і Fitch, або Baa або вище за шкалою Moody's;

3) Відсутність ознак гіперінфляції в економіці країни. Рівень гіперінфляції згідно агентству становить показник, що перевищує 25% протягом року оцінки країни;

4) Відсутність значних обмежень на володіння іноземними інвесторами частками в місцевих компаніях;

5) Вільний обіг національної валюти. Проблеми з покупкою або продажем національної валюти або репатріацією капіталу з ринку ускладнюють інвестиційний процес.

Повна відповідність вищезгаданим критеріям, а також знаходження показника ВВП за ПКС на душу населення вище позначки в 15 тис. дол. США дозволяє привласнити країні статус країни з розвиненим ринком. Основним інструментом оцінки країн агентством FTSE є матриця якості ринку, яка дозволяє переглядати той чи інший рейтинг країни і далі, і в рамках консультаційних процедур винести рішення про статус країни і її класифікацію. Хоча критерії оцінки агентств S&P і FTSE схожі, останній з двох більш детально розглядає стан і функціонування фінансових ринків країни, але в той же час оцінка деяких показників не містить кількісний вимір, що може привести до більш суб'єктивного результату класифікації. Додамо, що ця проблема вирішується через численні додаткові процедури, наприклад, консультації з учасниками ринку, постійне анкетування експертів, які проводить FTSE в рамках процедур класифікації країн.

Глобальний цифровий розрив часто характеризують як такий, що відповідає поділу «Північ – Південь», хоча використання Інтернету і особливо широкосмугового доступу до нього, зараз в країнах Півдня зростає потужнішими темпами порівняно з країнами Півночі. У список індикаторів, обраних для класифікації країн та взятих з аналітичної бази даних Світового банку WITS (World Integrated Trade Solution), увійшли:

1. Кількість Інтернет-користувачів на 100 осіб (база даних Міжнародного союзу електров'язку (ITU)).

2. Частка населення, що здійснює покупки в Інтернеті (Індекс електронної комерції B2C ЮНКТАД) - умовне позначення «Internet Shoppers».

3. Частка населення, якій надаються послуги доставки пошти додому (База даних Міжнародного поштового союзу (UPU)).

4. Оцінка транскордонних поставок Міжнародного індексу ефективності логістики (Всесвітній банк) - «Int Shipments».

5. Складність митних процедур (Всесвітній економічний форум) - «Customs Burden».

6. Використання ІКТ в секторі B2B (Індекс мережевої готовності Всесвітнього економічного форуму).

7. Використання Інтернету в секторі B2C (Індекс мережевої готовності Всесвітнього економічного форуму) - «B2C Internet Use».

8. Технологічна оснащеність фірм (Індекс мережевої готовності Всесвітнього економічного форуму) - «Firms Tech».

9. Результат країни відповідно до Індексу електронної комерції B2C ЮНКТАД (ЮНКТАД).

10. Результат країни відповідно до Індексу розвитку ІКТ Міжнародного союзу електров'язку (база даних Міжнародного союзу електров'язку (ITU)) - «ICT Dev Index».

11. Результат країни відповідно до Індексу мережної готовності Всесвітнього економічного форуму (Всесвітній економічний форум).

В рамках щорічного дослідження Bloomberg Innovation Index [19] експерти аналізують економіки країн за цілим переліком параметрів, включаючи такі, як витрати на НДДКР, виробничі потужності та концентрація високотехнологічних компаній.

За оцінками Bloomberg, в ТОП-10 найбільш інноваційних економік світу в 2020 р. увійшли такі. На десятому місці – Франція. Всі розробки в країні реалізуються за підтримки уряду. Важливо відзначити такі галузі, як хімічна і армачевтична. Саме на них припадає значна частка інновацій в країні. На дев'ятому місці – США, з Кремнієвої долиною і високими витратами на НДДКР. Саме тут розташована величезна кількість високотехнологічних стартапів, а також великих компаній, які виділяють величезні кошти на нові розробки. На восьмому місці розташувалася Данія — високорозвинена країна в Північній Європі (див. Табл. 6).

Таблиця 6.
Рейтинг країн за Bloomberg Innovation Index, 2020 р.

Рейтинг 2020	Рейтинг 2019	Зміни порівняно з минулим роком	Економіка	Загальна оцінка	Інтенсивність та дослідження	Виробництво з доданою вартістю	Продуктивність	Високотехнологічна щільність	Третична ефективність	Дослідження концентрації	Патентна діяльність
1	2	+1	Німеччина	88,21	8	4	18	3	26	11	3
2	1	-1	Пд. Корея	88,16	2	3	29	4	16	5	11
3	6	+3	Сингапур	87,01	12	2	4	17	1	13	5
4	4	0	Швеція	85,67	3	6	14	10	17	3	19
5	7	+2	Швейцарія	85,50	4	16	19	7	13	7	18
6	5	-1	Ізраїль	85,03	1	31	15	5	32	2	7
7	3	-4	Фінляндія	84,00	10	15	9	14	24	9	10
8	11	+3	Данія	83,22	7	24	6	8	31	1	24
9	8	-1	США	83,17	9	27	12	1	47	29	1
10	10	0	Франція	82,75	13	39	16	2	20	17	8
11	12	+2	Австрія	82,40	6	11	13	19	12	8	16
12	9	-3	Японія	82,31	5	5	35	9	30	16	12
13	15	+2	Нідерланди	81,28	17	28	17	6	36	12	14
14	13	-1	Бельгія	79,93	11	25	11	13	49	14	13
15	16	+1	Китай	78,80	15	14	47	11	5	39	2
16	14	-2	Ірландія	78,65	34	1	1	12	39	20	34
17	17	0	Норвегія	76,93	16	51	5	20	10	10	22
18	18	0	Велика Британія	76,03	21	44	27	15	6	19	21
19	21	+2	Італія	75,76	24	23	21	16	33	25	20
20	19	-1	Австралія	74,13	18	55	8	21	15	31	6
21	31	+10	Словенія	73,93	19	8	20	40	14	15	26
22	20	-2	Канада	73,11	22	35	26	26	35	21	9
23	23	0	Ісландія	71,56	14	36	3	-	3	4	27
24	25	+1	Чеська Р.	70,00	20	7	25	42	38	18	31
25	22	-3	Польща	69,98	35	17	39	22	19	38	29
26	27	+1	Росія	68,63	33	37	43	30	25	23	25
27	26	-1	Малайзія	68,28	23	9	46	25	41	40	38
28	32	+4	Угорщина	68,24	25	13	40	18	54	30	48
29	24	-5	Нова Зеландія	68,08	30	42	33	28	46	22	23
30	35	+5	Греція	66,30	32	50	43	27	9	28	40
31	28	-3	Люксембург	65,41	29	45	10	48	59	6	4
32	29	-3	Румунія	65,25	56	19	32	23	27	47	30
33	30	-3	Іспанія	65,11	31	30	34	44	18	26	35
34	34	0	Португалія	65,08	26	34	42	43	4	24	47
35	33	-2	Туреччина	63,84	37	20	49	38	28	44	17
36	36	0	Естонія	62,79	27	29	22	-	23	27	41
37	42	+5	Латвія	62,03	54	47	24	24	21	42	45
38	37	-1	Литва	61,97	38	21	28	-	2	33	53
39	38	-1	Гонконг	61,70	43	59	7	31	37	32	15
40	40	0	Таїланд	60,36	44	18	51	33	29	48	33
41	39	-2	Словакія	59,36	39	10	38	51	53	35	46
42	41	-1	Болгарія	56,49	45	33	48	47	44	37	50
43	44	+1	Хорватія	55,00	40	40	37	49	42	41	56
44	46	+2	О.А.Е.	54,31	36	32	30	50	50	57	49
45	50	+5	Аргентина	53,78	52	43	50	45	11	45	55
46	45	-1	Бразилія	53,65	28	56	54	32	51	50	43
47	43	-4	Мальта	53,48	50	46	23	36	45	36	60
48	48	0	Кипр	51,56	49	58	36	34	56	46	51
49		-	Алжир	51,24	51	12	55	55	7	54	59

Джерело: [19]

Відзначається, що тут ведуться розробки в сфері біотехнологій, створюються нові медикаменти. Крім того, Данія є одним з лідером використання поновлюваних джерел енергії. Фінляндія, яка посіла сьоме місце в рейтингу інноваційних економік, відрізняється високим рівнем інновацій. Витрати на НДДКР тут також на високому рівні. Ізраїль на шостій позиції вважається світовим лідером в ряді інноваційних сфер, включаючи геотермальну енергетику. Передові технології, висококваліфікований персонал, масштабні наукові розробки — все це робить Ізраїль одним з лідерів інновацій. Швеція, яка посідає п'яту позицію, зробила прорив в таких секторах економіки, як цифрові технології та телекомунікації. Частка інформаційних технологій в економіці країни зросла до 16%, а 5% працездатного населення вже зайнято в ІТ-індустрії. Швейцарія, яка посідає четверту позицію, традиційно займає високі місця в світових рейтингах за такими параметрами, як конкурентоспроможність економіки і розвиток людського потенціалу. Країна має висококваліфіковану робочу силу, яка працює над науковими розробками. Сінгапур — високорозвинена країна з високим рівнем життя населення — посідає третю позицію у рейтингу. Тут ведуться масштабні дослідження в галузі біотехнологій, що робить країну однією з найбільш інноваційних економік світу. Південна Корея (на другому місці) жорстко конкурує з Німеччиною за звання інноваційної економіки в світі. Тут розташовано безліч високотехнологічних компаній. Інновації і витрати на НДДКР також знаходяться на високому рівні. Німеччина, яка посіла першу сходинку в рейтингу, — світовий лідер в ряді промислових і технологічних секторів. Тут розташовано безліч високотехнологічних компаній. Крім того, ця країна володіє висококваліфікованими кадрами.

Всесвітній рейтинг цифрової конкурентоспроможності "IMD World Digital Competitiveness Ranking" вимірює спроможність та готовність 63 економік запровадити цифрові технології як ключовий рушій для економічних перетворень у бізнесі, уряді та загалом у суспільстві. Світовий центр конкурентоспроможності IMD дослідив способи змагання країн та підприємств в процесі досягнення майбутнього процвітання. Центр співпрацює з мережею партнерів у 56 країнах з приводу надання консультацій урядам, бізнесу та академічним громадам (див. Табл. 7, Табл. 8, Табл. 9).

Таблиця 7.
Місце розвинених країн з населенням понад 20 млн. людей за Світовим рейтингом конкурентоспроможності IMD (2019 р.)

Позиція у рейтингу	Країна	Показник	Позиція у рейтингу	Країна	Показник
1	США	100.000	16	Тайланд	68.434
2	Корейська Р.	91.297	17	Італія	67.903
3	Канада	90.836	18	Індія	64.952
4	Тайвань, Китай	90.194	19	Пн. Африка	60.865
5	Австралія	88.897	20	Мексика	60.411
6	Велика Британія	88.891	21	Туреччина	59.793
7	Німеччина	86.216	22	Філіппіни	59.439
8	Китай	84.292	23	Індонезія	58.011
9	Японія	82.775	24	Бразилія	57.346
10	Франція	82.522	25	Колумбія	56.161
11	Малайзія	82.390	26	Аргентина	56.044
12	Іспанія	78.743	27	Україна	55.255
13	Польща	73.707	28	Перу	54.029
14	Росія	70.406	29	Венесуела	27.763
15	Саудівська Аравія	69.036	16	Тайланд	68.434

Джерело: [20]

Таблиця 8.
Місце розвинених країн з населенням менше 20 млн. людей за Світовим рейтингом конкурентоспроможності IMD (2019 р.)

Позиція у рейтингу	Країна	Показник	Позиція у рейтингу	Країна	Показник
1	2	3	4	5	6
1	Сінгапур	99.373	18	Литва	77.578
2	Швеція	96.070	19	Катар	75.897
3	Данія	95.225	20	Словенія	75.174
4	Швейцарія	94.648	21	Португалія	73.007
5	Нідерланди	94.261	22	Казахстан	72.623
6	Фінляндія	93.732	23	Латвія	72.437
7	Гон Конг	93.686	24	Чеська Р.	71.812
8	Норвегія	93.671	25	Чилі	66.724
9	ОАЕ	90.295	26	Угорщина	65.472

Продовження табл.8

1	2	3	4	5	6
10	Ізраїль	86.373	27	Болгарія	63.663
11	Нова Зеландія	86.026	28	Румунія	62.755
12	Ірландія	85.863	29	Словацька Р.	62.624
13	Австрія	84.473	30	Йорданія	60.399
14	Люксембург	84.368	31	Хорватія	59.993
15	Бельгія	82.491	32	Греція	59.633
16	Ісландія	79.935	33	Кіпр	59.536
17	Естонія	78.669	34	Манголія	49.846

Джерело: [20]

Таблиця 9.

Місце розвинених країн з ВВП на душу населення, що перевищує \$ 20 000 за Світовим рейтингом конкурентоспроможності IMD (2019 р.)

Позиція у рейтингу	Країна	Показник	Позиція у рейтингу	Країна	Показник
1	США	100.000	19	Ірландія	85.863
2	Сингапур	99.373	20	Австрія	84.474
3	Швеція	96.070	21	Люксембург	84.368
4	Данія	96.225	22	Японія	82.775
5	Швейцарія	94.648	23	Франція	82.522
6	Нідерланди	94.261	24	Бельгія	82.491
7	Фінляндія	93.732	25	Ісландія	79.935
8	Гон Конг	93.686	26	Іспанія	78.743
9	Норвегія	93.671	27	Естонія	78.669
10	Корейська Р.	91.297	28	Катар	75.897
11	Канада	90.836	29	Словенія	75.174
12	ОАЕ	90.295	30	Португалія	73.007
13	Тайвань, Китай	90.194	31	Чеська Р.	71.812
14	Австралія	88.897	32	Саудівська Аравія	69.036
15	Велика Британія	88.691	33	Італія	67.903
16	Ізраїль	86.373	34	Греція	59.633
17	Німеччина	86.216	35	Кіпр	59.536
18	Нова Зеландія	86.026			

Джерело: [20]

Bloom Consulting оцінює ступінь цифровізації економік за допомогою Digital Country Index, який враховує такі критерії, як: інвестиції, експорт, туризм, талант, видатність (Табл. 10).

Таблиця 10.

Рейтинг цифровізації економік розвинених країн-членів ОЕСР за Digital Country Index

Експорт	Країни	Інвестиції	Туризм	Талант	Видатність
1	США	1	11	2	6
2	Японія	2	5	6	5
3	Німеччина	3	6	5	3
4	Велика Британія	4	4	3	1
5	Мексика	9	8	21	27
6	Італія	10	2	10	10
7	Канада	5	10	1	4
8	Іспанія	8	1	7	8
9	Франція	7	3	9	7
10	Австралія	6	7	4	2
11	Швейцарія	11	16	13	13
12	Туреччина	12	18	24	28
13	Польща	20	21	18	21
14	Пд. Корея	25	32	20	11
15	Чилі	18	20	25	24
16	Ізраїль	19	24	26	20
17	Нідерланді	26	26	17	15
18	Португалія	17	13	16	17
19	Нова Зеландія	15	14	8	9
20	Швеція	16	23	15	12
21	Бельгія	22	19	27	19
22	Ірландія	13	12	11	14
23	Греція	14	9	29	23
24	Австрія	24	17	22	26
25	Фінляндія	27	28	23	25
26	Данія	23	25	14	22
27	Норвегія	21	22	12	16
28	Ісландія	29	15	19	18
29	Люксембург	28	27	28	29
30	Угорщина	30	31	31	30
31	Чехія	31	29	30	31
32	Словаччина	33	34	34	24
33	Латвія	35	35	32	35
34	Словенія	34	30	35	33
35	Естонія	32	33	33	32

Джерело: [21]

Класифікація країн за рівнем розвитку інформаційного суспільства базується на аналізі наступних рейтингів та індексів: Глобальний рейтинг роздрібної онлайн-торгівлі; Індекс залучення країн до міжнародної торгівлі; Індекс економіки знань; Індекс розвитку ІКТ в країнах світу; Індекс мережевої готовності; Індекс цифрового доступу; Глобальний індекс можливостей ІКТ; Індекс мобільного зв'язку; Індекс розвитку електронного урядування; Індекс інформаційного суспільства (Табл. 11).

Таблиця 11.

Перелік окремих міжнародних композитних індексів, що характеризують рівень розвитку світового інформаційного суспільства та його складових за міжнародними рейтингами

Назва індексу (укр. мова)	Назва індексу (англ. мова)	Кількість індикаторів	Дата прийняття та к-сть країн	Міжнародні організації або компанії виконавці
Глобальний рейтинг роздрібно-онлайн-торгівлі	Global Retail E-Commerce Index™ (B2C)	4 індикатори	2014 р. 130 країн	ЮНКТАД; А.Т. Kearney
Індекс залучення країн до міжнародної торгівлі	The Global Enabling Trade Index	4 індикатори	2012 р. 136 країн	Всесвітній економічний форум
Індекс економіки знань	Knowledge Economy Index, KEI	109 структурних та якісних показників та 4 індекси	2004 р. 146 країн	Група Світового банку
Індекс розвитку ІКТ в країнах світу	The ICT Development Index, IDI	8 індикаторів та 11 показників	2007 р. 180 країн	Міжнародний союз електров'язку; ЮНКТАД;
Індекс мережевої готовності	Networked Readiness Index	48 індикаторів та 4 субіндекси	2003 р. 139 країн	Всесвітній економічний форум; міжнародна школа бізнесу (INSEAD)
Індекс цифрового доступу	Digital Access Index, DAI	8 індикаторів	2003 р. 179 країн	Міжнародний союз телекомунікацій (ITU)
Глобальний індекс можливостей ІКТ	Global Opportunity Index	4 субіндекси	2002 р. 143 країн	Інститут Мілкена; Міжнародний союз телекомунікацій (ITU)
Індекс мобільного зв'язку	The Internet (ITU)	26 індикаторів	2001 р. 170 країн	Міжнародний союз телекомунікацій (ITU)
Індекс розвитку електронного урядування	E -Government Development Index, EGDI	31 індикатор та 3 індекси	2004 р. 193 країн	The United Nations E-Government Survey (ООН)
Індекс інформаційного суспільства	Information Society Index (ISI)	15 індикаторів	2004 р. 53 країни	Компанія IDC

Джерело: за матеріалами <https://plus.google.com/communities/104642192828795185748>

Висновки. Проведений ретроспективний аналіз альтернативних підходів до класифікації країн дозволив виявити важливість фінансового, індустріального, цифрового та інноваційного розвитку при визначенні ступеня їхньої розвиненості. Відтак підходи, що базувались на оцінці рівня багатства, економічного розвитку, нерівності доходів, демократії, політичної та економічної свободи, що домінували за двополярного поділу світу «Північ – Південь», в умовах цифрової та інформаційної економіки доповнюються новими критеріями розвиненості.

В економічній літературі виокремлюється сім підходів до ідентифікації розвинених країн (рівень ВВП на душу населення; переважання третинних і четвертинних секторів економіки над першими двома; рівень індустріального розвитку; рівень розвитку окремих галузей; ступінь розвитку соціальної сфери держави; рівень і якість життя населення; економічна ефективність, яка характеризується якістю, станом і рівнем використання основного та оборотного капіталу країни, трудових ресурсів). Аналіз параметрів кластеризації країн з конкретизацією індексів, які її відображають, а також відмінних класифікаційних підходів різних інститутів продемонстрував контрверсійність використання критерію «розвинена країна». Альтернативних критеріїв розвиненості дотримуються також і кредитно-рейтингові агентства, особливо в інтерпретації ступеня розвиненості країн за критерієм розвиненості ринків. В сферу прискіпливої уваги інвестиційних інвесторів, що аналізують стан розвитку країн через призму їхніх ринків, потрапляє широкий діапазон факторів, що відображають макроекономічні умови, політичну стабільність, правові аспекти, а також інституційні та регуляторні умови функціонування фінансових ринків. Прикметно, що матриця якості ринку окремих кредитно-рейтингових агентств дозволяє переглядати той чи інший рейтинг країни в динаміці, і в рамках консультаційних процедур змінювати рішення про статус країни, що свідчить про нестатичний характер класифікації.

Глобальний цифровий розрив опосередковано відповідає поділу «Північ – Південь», який втратив свою актуальність. До списку індикаторів, обраних для класифікації країн за ступенем цифрового розвитку, віднесено одинадцять позицій, тоді як до індикаторів інноваційності економік зараховано витрати на НДДКР, виробничі потужності та концентрація високотехнологічних компаній. Прикметно, що критерій «розвиненості» за підходами міжнародних інститутів (які оцінюють сутень соціально-економічного

розвитку), кредитно-рейтингових агентств (які оцінюють ступінь розвитку фінансового ринку та інвестиційної привабливості) й альтернативних аналітичних платформ (які оцінюють ступінь готовності країн до цифрового й інформаційного майбутнього, а також потенціал їхнього інноваційного розвитку) набуває відмінних конотацій, що результується як у відсутності єдиного підходу до його трактування, так і у відсутності єдиного переліку країн-лідерів.

Література.

1. Sauvy A. Trois Mondes, Une Planète [Electronic resource] / A. Sauvy. – 1952. – Mode of access: <http://www.homme-moderne.org/societe/demo/sauvy/3mondes.html>
2. Хватов Ю.Ю. Класифікація країн, що розвиваються у світовій економіці / Ю.Ю.Хватов // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2017. – Вип.130. – С.107-117.
3. Марков Б.М. Структура підсистем міжнародної економіки та її сталий розвиток / Б.М. Марков // Агросвіт. – 2017. – № 21. – С.16-20.
4. Reznikova N. Global problems as a subject of interdisciplinary studies in the focus of international economic security and sustainable development / N. Reznikova, O. Ivashchenko, M. Rubtsova // *Ekonomika ta derzhava*. – 2020. – Vol. 7. – P. 24–31.
5. Резнікова Н. В. Глобальні проблеми у фокусі нормативної сили ЄС: виклики для координації понять та оцінки існуючих і потенційних загроз / Н.В. Резнікова // *Журнал європейського і порівняльного права*. – 2020. – Вип.12/1-2. – С. 35-40.
6. Іващенко О.А. Поляризація й нерівномірність економічного розвитку як домінуюча ознака сучасного етапу глобалізації / О.А. Іващенко, Н.В. Резнікова // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2016. – № 4. – С.7-12. 17.
7. Іващенко О.А. Проблема економічного розвитку та зростання в контексті подолання глобальних асиметрій / О.А. Іващенко, Н.В. Резнікова // *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. – 2016. – Т. 21. – Вип. 1. – С.55-58.
8. Іващенко О.А. Перспективи формування нових центрів економічного зростання в умовах нової норми світової економіки як прояв незалежності / О.А. Іващенко, Н.В. Резнікова // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2017. – № 11. – С. 5-9.
9. Ivashchenko O. Projections of deglobalization in the contemporary international economic relations in the context of the paradigm of globalism / O. Ivashchenko, N. Reznikova // *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. – 2018. – Вип.15. – С.98-106.
10. Рубцова М.Ю. Порівняльна та конкурентна переваги в міжнародному бізнесі: теоретико-методологічні підходи до пошуку їхнього синтезу [Електронний ресурс] / М.Ю. Рубцова, Н.В. Резнікова // *Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки»*. – 2016. – № 8. – Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3516/3188
11. Резнікова Н.В. Глобальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин / Н. В. Резнікова. – К.: ТОВ «Видавництво «Консультант», 2017. – 540 с.
12. Osaulenko O. The Productive Capacity of Countries Through the Prism of Sustainable Development Goals: challenges to international economic security and to competitiveness / O. Osaulenko, O. Yatsenko, N.Reznikova, D. Rusak // *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. – 2020. – Vol 2 (33). – P. 492-499.
13. Відякіна М. М. Теоретичне моделювання координації міжнародної економічної політики / М. М. Відякіна, Н. В. Резнікова // *Культура народів Причорномор'я (Проблеми матеріальної культури. Економіка. Географія)*. – 2014. – № 257. – С. 46–52.
14. International Standard Industrial Classification of All Economic Activities (ISIC) [Electronic resource]. – Mode of access: https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesM/seriesm_4rev4e.pdf
15. World Bank Open Data [Electronic resource]. – 2020. – Mode of access: <https://data.worldbank.org/>
16. Official website IMF [Electronic resource]. — Mode of access: <https://www.imf.org/en/Data>
17. Індекс людського розвитку [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Human_Development_Index
18. Human Development Report 2019. Beyond income, beyond averages, beyond today: Inequalities in human development in the 21st century [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2019.pdf>
19. Jamrisko M. Bloomberg Innovation Index. Germany Breaks Korea's Six-Year Streak as Most Innovative Nation [Electronic resource] / M. Jamrisko, W. Lu. – 2020. – Mode of access: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-01-18/germany-breaks-korea-s-six-year-streak-as-most-innovative-nation>
20. The IMD World Digital Competitiveness Ranking 2019 results [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-digital-competitiveness-rankings-2019/>
21. The Digital Country Index [Electronic resource]. – 2018. – Mode of access: <https://www.digitalcountryindex.com/country-index-results-dimension>

References.

1. Sauvy, A. (1952), "Trois Mondes, Une Planète", available at: <http://www.homme-moderne.org/societe/demo/sauvy/3mondes.html> (Accessed 4 Aug 2020).
2. Khvatov, Yu. (2017), "Classification of developing countries in the world economy", *Actual problems of international relations*, vol. 130, pp. 107-117.
3. Markov, B.M. (2017), "The structure of subsystems of the international economy and its sustainable development", *Agrosvit*, no. 21, pp. 16-20.
4. Reznikova, N. Ivashchenko, O. and Rubtsova, M. (2020), "Global problems as a subject of interdisciplinary studies in the focus of international economic security and sustainable development", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 7, pp. 24–31.
5. Reznikova, N. (2020), "Global problems in the focus of EU regulatory force: challenges for coordination of concepts and assessment of existing and potential threats", *Journal of European and Comparative Law*, vol. 12 (1/2), pp. 35-40.
6. Ivashchenko, O. and Reznikova, N. (2016), "Polarization and variance of economic development: a dominant feature in the current phase of globalization", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 4, pp. 7–12.
7. Ivashchenko, O. and Reznikova, N. (2016), "The problem of economic development and growth in the context of overcoming global asymmetries", *Bulletin of Odessa National University. Economy*, vol. 21, no. 1, pp. 55-58.
8. Ivashchenko, O. and Reznikova, N. (2017), "Prospects for the emerging new centers of economic growth in the context of new norm of the global economy: a manifestation of neo-dependence", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 11, pp. 5–9.
9. Ivashchenko, O. and Reznikova, N. (2018), "Projections of deglobalization in the contemporary international economic relations in the context of the paradigm of globalism", *Bulletin of Mariupol State University. Series: Economics*, vol. 15, pp. 98-106.
10. Rubtsova, M. and Reznikova, N. (2016), "Comparative and competitive advantages in international business: theoretical and methodological approaches to finding their synthesis", *International relations. Economic Sciences Series*, [Online], vol. 8, available at: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3516/3188 (Accessed 14 Aug 2020).
11. Reznikova, N. (2017), *Hlobal'ni problemy svitovoho hospodarstva i mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn* [Global problems of the general government and international economic problems], TOV «Vydavnytstvo «Konsul'tant», Kyiv, Ukraine.
12. Osaulenko, O. Yatsenko, O. Reznikova, N. and Rusak, D. (2020), "The Productive Capacity of Countries Through the Prism of Sustainable Development Goals: challenges to international economic security and to competitiveness", *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol 2, no. 33, pp. 492-499.
13. Vidyakina, M. and Reznikova, N. (2014), "Theoretical modeling of coordination of international economic policy", *Culture of the peoples of the Black Sea region (Problems of material culture. Economy. Geography)*, vol. 257, pp. 46-52.
14. The official site of UNSTATS (2008), "International Standard Industrial Classification of All Economic Activities (ISIC)", available at: https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesM/seriesm_4rev4e.pdf (Accessed 18 Aug 2020).
15. The official site of World Bank Open Data (2020), available at: <https://data.worldbank.org/> (Accessed 18 Aug 2020).
16. The official site of IMF (2020), available at: <https://www.imf.org/en/Data> (Accessed 18 Aug 2020).
17. The official site of Wikipedia, the free encyclopedia (2020), "Human Development Index", available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Human_Development_Index (Accessed 20 Aug 2020).
18. UNDP (2019), "Human Development Report 2019. Beyond income, beyond averages, beyond today: Inequalities in human development in the 21st century", available at: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2019.pdf> (Accessed 20 Aug 2020).
19. Jamrisko, M. and Lu, W. (2020), "Bloomberg Innovation Index. Germany Breaks Korea's Six-Year Streak as Most Innovative Nation", available at: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-01-18/germany-breaks-korea-s-six-year-streak-as-most-innovative-nation> (Accessed 18 Aug 2020).
20. The official site of IMD (2019), "The IMD World Digital Competitiveness Ranking 2019 results", available at: <https://www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/world-digital-competitiveness-rankings-2019/> (Accessed 18 Aug 2020).
21. The official site of The Digital Country Index (2018), available at: <https://www.digitalcountryindex.com/country-index-results-dimension> (Accessed 18 Aug 2020).

Стаття надійшла до редакції 13.09.2020 р.